

УДК 378.2:373.2:37.091.12-043.5+314.151.3-054.7

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2021.3.4>

Мар'яна НЕЗАМАЙ

аспірант кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна, 76018
ORCID: 0000-0003-3358-3372

Бібліографічний опис статті: Незамай, М. (2021). Формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії із сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 22–28, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.3.4>

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ІЗ СІМ'ЯМИ ДІТЕЙ
ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ**

У статті порушено проблему формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії із сім'ями дітей ВПО, яка зумовлена військовими діями у східних областях України. Унаслідок масштабного внутрішнього переміщення у значній частині населення виникли економічні, соціальні, психолого-педагогічні проблеми. Зокрема, у дітей із внутрішньо переміщених сімей спостерігаємо стресові розлади, труднощі у взаємовідносинах із батьками, порушення мовленнєвого розвитку, емоційно-вольової сфери та ін. Таким чином, перед педагогічними колективами ЗДО постають складні завдання: допомогти адаптуватися до нових умов; сприяти розв'язку внутрішньо сімейних проблем; створити сприятливе середовище для всебічного розвитку кожної дитини.

Мета роботи – розглянути процес формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії із сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб.

Методологія. В процесі дослідження застосовувалися низка методів. А саме: вивчення наукової психолого-педагогічної, навчально-методичної літератури, програм, державної нормативно-правової бази, навчальних посібників, що визначають зміст означеної готовності; синтез, порівняння, узагальнення й систематизація поглядів учених на різні аспекти досліджуваної проблеми; контент-аналіз базових понять дослідження; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та контрольний етапи); **статистичні** – методи математичної обробки експериментальних даних; кількісний, якісний аналіз та графічне представлення результатів дослідження.

Наукова новизна – уперше розкрито процес формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до педагогічної взаємодії з сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб, який забезпечується інтегруванням формальної, неформальної (внутрифірмової) та інформальної професійної педагогічної освіти.

Розглянуто модульну програму «Сучасні педагогічні технології в закладі дошкільної освіти», яка сприяла варіативному навчанню на майданчику для стажування. Експериментальні майданчики виокремлено як тимчасову структурну одиницю для підвищення кваліфікації до педагогічної взаємодії у формі – стажування за напрямом інноваційної діяльності.

Висновки. Ефективність процесу формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії із сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб забезпечується за умови залучення майбутніх педагогів в усі види професійної педагогічної освіти: формальну, неформальну, інформальну. Оптимальними формами та методами формування означеної готовності є лекція-презентація, ділові, інтерактивні ігри, семінари-практикуми, кейс-метод, розв'язання проблемних ситуацій, педагогічні тренінги, модерація, робота в парах, групах, майстер-класи, створення кейсів, ігор для інтерактивної дошки.

Ключові слова: професійна діяльність, майбутні фахівці закладів дошкільної освіти, педагогічна взаємодія, внутрішньо переміщені особи, формальна, неформальна (внутрифірмова) та інформальна професійна освіта.

Mariana NEZAMAI

Postgraduate Student at the Department of Theory and Methods of Preschool and Special Education, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018
ORCID: 0000-0003-3358-3372

To cite this article: Nezamai, M. (2021). Formuvannia hotovnosti maibutnih vyhovateliv ZDO do pedagogichnoi vzyayemodii z simyamy ditei vnutrishnio peremishchenyx osib [Formation of readiness of future educators for pedagogical interaction with families of internally displaced children]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 3, 22–28, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2021.3.4>

FORMATION OF READINESS OF FUTURE EDUCATORS FOR PEDAGOGICAL INTERACTION WITH FAMILIES OF INTERNALLY DISPLACED CHILDREN

The article raises the issue of forming the readiness of future educators of preschool education institutions for pedagogical interaction with the families of IDP children, which is due to hostilities in the eastern regions of Ukraine. As a result of large-scale internal movement in a large part of the population there were economic, social, psychological and pedagogical problems. In particular, in children from internally displaced families we observe stress disorders, difficulties in relationships with parents, disorders of speech development, emotional and volitional sphere, etc. Thus, the pedagogical teams of ZDO face difficult tasks: to help them adapt to new conditions; to promote the solution of internal family problems; create a favorable environment for the comprehensive development of each child.

The purpose of the work is to consider the process of forming the readiness of future educators of preschool institutions for pedagogical interaction with the families of children of internally displaced persons.

Methodology. A number of methods were used in the study. Namely: the study of scientific psychological and pedagogical, educational and methodological literature, programs, state regulatory framework, textbooks that determine the content of this readiness; synthesis, comparison, generalization and systematization of views of scientists on various aspects of the researched problem; content analysis of basic research concepts; pedagogical experiment (ascertaining, forming and control stages); statistical - methods of mathematical processing of experimental data; quantitative, qualitative analysis and graphical presentation of research results.

Scientific novelty - for the first time the process of formation of readiness of future educators of ZDO for pedagogical interaction with families of children of internally displaced persons is revealed, which is provided by integration of formal, informal (intrafirm) and informal professional pedagogical education.

The modular program «Modern pedagogical technologies in preschool education», which contributed to variable learning on the internship site, is considered. Experimental sites have been singled out as a temporary structural unit for advanced training in pedagogical interaction in the form of internships in the areas of innovation.

Conclusions. The effectiveness of the process of forming the readiness of future educators of preschool education institutions for pedagogical interaction with the families of children of internally displaced persons is ensured provided that future teachers are involved in all types of professional pedagogical education: formal, informal, informal. The best forms and methods of forming this readiness are lecture-presentation, business, interactive games, workshops, case method, problem solving, pedagogical training, moderation, work in pairs, groups, workshops, creating cases, games for an interactive whiteboard.

Key words: professional activity, future specialists of preschool education institutions, pedagogical interaction, internally displaced persons, formal, informal (intra-company) and informal vocational education.

Актуальність проблеми. Актуальність дослідження соціально детермінована, оскільки, унаслідок вимушеної міграції загострюється низка соціальних, педагогічних, психологічних проблем. Зокрема, саме діти із внутрішньо переміщених сімей є особливо вразливою категорією, адже їхня емоційна сфера лабільна, що викликає інтенсивні реакції. Соціально-кризові процеси негативно впливають на психічний стан дошкільників, породжують тривожність, напруженість, почуття невпевненості в завтрашньому дні, стомленість від нестабільності, а, інколи, й жорстокість, спостерігаються труднощі у взаємовідносинах із батьками та ін. Загалом, вимушено переміщеним сім'ям необхідна допомога педагогічних фахівців у вирішенні проблем та активізації внутрішнього потенціалу особистості дитини.

На необхідність у підвищенні професійної підготовки майбутніх педагогів ЗДО указують низка Законів України: «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», пріоритетні напрями Національної доктрини розвитку

освіти України у XXI столітті, Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності, Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні та ін.

Отже, пріоритетним питанням сучасного освітнього простору України є формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії із сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб. Визначальним напрямом якої постає формування умінь, навичок та стратегій взаємодії з дитиною та її сім'єю. Цей процес спрямований на активне включення батьків у навчально-виховну та дозвільну діяльність (Крутії, 2012). Важливе й оволодіння знаннями щодо психологічних особливостей поведінки дітей, які постраждали внаслідок військового конфлікту, надання їм відповідної допомоги та забезпечення психолого-педагогічним супроводом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної діяльності педагога дошкільного профілю постала об'єктом досліджень К. Белої, А. Бородич О. Драгунової,

В. Логінової, О. Панько, К. Прахової, П. Самоукової та ін. Питання щодо професійних умінь майбутнього вихователя розкриваються в працях Т. Куликової, Л. Семушиної, Л. Поздняк, В. Ядешко. Вивчення різноманітних аспектів вдосконалення професійної підготовки студентів факультетів дошкільної освіти представлено у роботах А. Алексюка, О. Гури, Р. Хмелюк (Калашнікова, Жерновникова, 2016).

Психолого-педагогічний супровід виховання й розвитку дітей дошкільного віку з родин учасників АТО і внутрішньо переміщених осіб досліджує І. Луценко; соціально-педагогічну роботу з означеною категорією осіб описує І. Трубавіна та ін.

Однак, проблема формування готовності майбутніх вихователів ЗДО до педагогічної взаємодії із сім'ями дітей ВПО не є належно розкритою, що зумовило вибір теми дослідження.

Мета дослідження – розглянути процес формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії із сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії з сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб – це поступальний і безперервний процес, який реалізовували на формуальному етапі експерименту на основі спроектованої моделі (поєднує цільовий, теоретико-методологічний, змістово-технологічний та діагностико-результативний блоки). Означений процес забезпечували шляхом інтегрування таких видів професійної освіти, а саме: формальної, неформальної (внутріфірмової) та інформальної.

Основою для *формальної освіти* були державні та недержавні ЗДО. Саме у них реалізовувалися програми підвищення кваліфікації, варіативна частина яких охоплює теми щодо ознайомлення із сучасними педагогічними технологіями (Прийма С. М., Аніщенко О. В. Формальна освіта. Велика українська енциклопедія).

Неформальне (внутріфірмове) навчання вихователів здійснювалося у закладах дошкільної освіти із наявними інформаційними та навчально-методичними ресурсами для організації освітнього процесу.

Неформальна освіта є інституціалізованою, цілеспрямованою та спланованою навчальним

закладом без надання освітніх програм і кваліфікацій; є додатковою, альтернативною та/або доповненою до формальної освіти; може бути короткотерміновою у формі курсів, семінарів, практичних занять.

Ефективною формою трансляції інноваційного досвіду слугували майданчики для стажування майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти для підвищення їх кваліфікації до педагогічної взаємодії за напрямками інноваційної діяльності. Мета означеного майданчика полягала у формуванні та вдосконаленні професійної компетентності вихователів шляхом залучення в практичну діяльність ЗДО. Таким чином, вищеописане сприяло створенню умов для проектування стажистами індивідуальних варіативних моделей професійної діяльності на основі вивченого інноваційного досвіду, адаптованого до конкретного навчального закладу.

Базою для проведення експериментального майданчика були заклади дошкільної освіти, у яких створено відповідні умови для навчання студентів педагогічній взаємодії з сім'ями дітей ВПО, наближені до їхньої професійної діяльності. Окрім цього, майбутні вихователі безпосередньо застосовували засвоєні знання й уміння у реальній педагогічній діяльності. Якісній організації такого освітнього процесу сприяли успішно впроваджені інноваційні педагогічні технології, неодноразові перемоги у конкурсах, а також сучасні засоби навчання (Семенова, Лаврів, 2017).

Варіативне навчання досягалося за допомогою використання модульної програми «Сучасні педагогічні технології в закладі дошкільної освіти», змістовний аспект якої представлено в п'ятьох освітніх модулях. Їх спрямовували на оволодіння педагогами знаннями та уміннями щодо використання сучасних педагогічних технологій: інтерактивних, інформаційних, технологій проблемного навчання, збагачення лексичного запасу дошкільнят, кейс-технологій.

Під час першого модуля «Інтерактивні технології в роботі з дошкільниками» майбутні вихователі ознайомлювалися із загальними аспектами технологічного підходу, інтерактивними технологіями та їх інтеграцією у різні види дитячої діяльності. Пріоритетним в організації роботи розглядали інтерактивні методи поширення інноваційного досвіду. Саме такі форми як майстер-класи, педагогічні майстерні,

проблемні лекції, семінари-практикуми, ділові, рольові, імітаційні ігри актуалізували знання студентів й водночас забезпечували їх особисту участь у пошуках варіативних моделей професійної діяльності.

Утім, безпосередньому контакту з вихованцями, зосередження уваги у найбільш важливих питаннях сприяли лекція-бесіда, лекція-діалог, лекція-презентація. Рольові ігри розглядали як провідний метод для засвоєння властивостей педагогічних технологій. В процесі ділових і рольових ігор майбутні фахівці опановували низку інтерактивних технологій: «Кошик ідей», «Стільники», «Калейдоскоп підказок», «Акваріум». Вони сприяли рефлексії індивідуальної професійної діяльності. Оптимальною формою навчання стали майстер-класи, для проведення яких використовували різні способи подання інформації, а саме: практичний, мультимедійний, із використанням відео.

Отже, вищеописані методи та прийоми спонукали до розвитку самостійної пізнавальної активності майбутніх педагогів ЗДО. Їх практико-перетворювальну діяльність спрямовували на формування організаційно-технічних і проєктувальних умінь.

Наступний модуль – «Інформаційно-комунікаційні технології в дошкільній освіті» сприяв готовності майбутніх вихователів до застосування інтерактивної дошки в освітньому процесі та роботі з програмним забезпеченням. Формування практичних умінь з оволодіння програмним забезпеченням інтерактивної дошки здійснювали в умовах комп'ютерного класу. Створення інтерактивних дидактичних ігор за різними напрямками роботи з дошкільнятами (приміром, навчання читання, розвиток мовлення, математичних, екологічних уявлень) дало очікувані нами результати.

Модуль «Технологія педагогічної взаємодії з сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб» спрямовували на опанування навичками налагодження педагогічної взаємодії з означеною категорією сімей. На першому етапі для занурення в історію, ознайомлення з теоретичними основами послуговувались проблемними лекціями з елементами бесіди. Під час викладу матеріалу викладач використовував проблемні запитання, спільно із студентами, висував гіпотези, обґрунтовував, доводив, формулював висновки. Загалом, це дозволяло структурувати

розумову діяльність майбутніх вихователів, надавати системності їхнім висловлюванням, цілісності узагальненням (Горбенко).

Продуктивним способом формування готовності майбутніх вихователів до означеної взаємодії було заповнення ними робочих зошитів з друкарською основою під час проблемної лекції. Викладач по-різному здійснював постановку проблемного завдання: до пояснення – з метою активізації суб'єктного досвіду та організації дискусії або після пояснення – для закріплення отриманих знань. Це своєю чергою сприяло закріпленню одержаних уявлень про педагогічну взаємодію з сім'ями дітей ВПО. Ключовим моментом означеного методу розглядали обов'язкову перевірку правильності виконання завдань, обмін думками, роз'яснення, уточнення змісту навчального матеріалу.

Утім, провідним компонентом професійної діяльності вихователя розглядали й складання конспектів щодо означеної взаємодії (Галицька, 2018). Адже важливим є вміння визначати доцільність використання технології на певному етапі заняття; створювати умови для продуктивного спілкування і співпраці дітей задля реалізації технології; доцільне використання методів, прийомів, які стимулюють до самостійної пошукової активності й допитливості дошкільників.

У творчій майстерні студенти під керівництвом модераторів проєктували освітню діяльність із урахуванням інтегрованого підходу до вирішення завдань педагогічного процесу.

Таким чином, підсумовуючи переваги означеного модуля, стверджуємо про розширення обсягу знань, формування групи умінь у майбутніх фахівців ЗДО до педагогічної взаємодії з ВПО за допомогою проєктування професійної діяльності, використання проблемних, інтерактивних форм і методів організації освітнього процесу, а також створення передумов для трансформації вивченої технології у роботу з означеною категорією дітей.

Позитивний результат зафіксовано під час використання «лекції удвох» у модулі «Кейс-технології в освітньому процесі закладу дошкільної освіти». Відповідно, це дозволило динамічно представити інформацію, стати активними учасниками процесу обговорення за допомогою проблемних запитань.

У роботі з дітьми дошкільного віку популярними були такі види кейс-технологій як: кейс-ситуації, кейс-ілюстрації, фото-кейси й ігрове проєктування. З метою занурення педагогів у діяльність з означеними видами кейсів використовували педагогічний тренінг.

Тренінгова робота забезпечувала формування умінь демонструвати кейс; мотивувати дітей до прийняття проблемної ситуації; організувати пошукову діяльність та відпрацювати різні варіанти розв'язку кейса; спільно з вихованцями здійснювати аналіз альтернативних варіантів; створювати рефлексію прийнятого рішення і умови для перенесення набутих знань у реальний життєвий досвід дошкільників.

До активної участі в спільній діяльності, презентації індивідуального досвіду, а також прийнятті досвіду колег спонукала майбутніх педагогів робота в малих групах. Роль модератора полягала в непрямому керівництві майбутніми вихователями (організовував та координував їхню діяльність). Своєю чергою це сприяло залученню учасників у процес виявлення, осмислення й аналізу кейсів, пошуку шляхів їх вирішення, неформального осмислення та поширення досвіду, а також взаємного навчання на основі знань і досвіду всіх учасників.

Окрім цього, корисними були різні види самостійної роботи студентів, до прикладу: складання тезауруса з кейс-технологій, робота з навчально-методичними посібниками та практичним керівництвом, підбір в інтернеті фотографій, ілюстрацій, відео для кейсів тощо. Це значно розширило самостійний професійний досвід, сприяло посиленню інтересу до практичного застосування кейс-технологій у роботі з дітьми дошкільного віку.

Вивченню модуля «Технологія збагачення лексичного запасу дітей старшого дошкільного віку» сприяла ділова гра, яка зумовила створення в освітньому процесі предметного середовища та соціального змісту професійної діяльності; моделювання системи стосунків; мотивації до освоєння педагогічної технології, прояв творчої ініціативи у виборі методичних засобів реалізації технології; розробку імітаційної моделі освітнього процесу ЗДО й ігрової моделі діяльності майбутніх вихователів; взаємодію обміну знаннями та наявним

досвідом, опанування новими знаннями щодо розв'язання професійних завдань. Завдяки їй майбутні вихователі набували статусу учасників змодельованого педагогічного процесу (заняття) щодо реалізації технології збагачення лексичного запасу. Навчальну діяльність будували за логікою етапів технології (ознайомлення, осмислення, організація, застосування). Це дозволяло оволодіти методами роботи, які були спрямовані на розвиток розмови дітей навколо слова – домінанти.

Реалізація модульної програми підтвердила ефективність використання низки форм і методів. А саме:

1) лекція-презентація, лекція-бесіда, лекція-діалог, проблемна лекція, лекція удвох - сприяли формуванню мотиваційних установок майбутніх фахівців ЗДО, їхньої готовності до саморозвитку в галузі вивчення та використання сучасних педагогічних технологій;

2) ділові, інтерактивні ігри, семінари-практикуми, кейс-метод, розв'язання проблемних ситуацій, педагогічні тренінги, модерація, робота в парах, групах, практикуми, майстер-класи, створення кейсів, ігор для інтерактивної дошки забезпечували формування організаційно-педагогічних, організаційно-технічних умінь, складових частин діяльнісного компонента означеної готовності майбутніх вихователів;

3) перегляд відеофільмів, робота з моделями, схемами, виконання практичних завдань у зошитах спрямовували на актуалізацію знань, формування когнітивного компонента готовності майбутніх вихователів до означеної взаємодії.

Інформальна освіта (самоорганізована освіта, самоосвіта) – це освіта цілеспрямована та спланована, але не інституціоналізована, тобто менш організована, ніж формальна і неформальна освіта.

Вона поєднувала формальну та неформальну освіту, проявлялася в індивідуальній пізнавальній активності студентів. Майбутні вихователі ЗДО самостійно вибудовували траєкторію особистісного та професійного розвитку завдяки участі в методичних заходах, творчих групах, професійних конкурсах, поширенню передового досвіду роботи на науково-практичних конференціях, обмінюючись ним в інтернет-співтовариствах.

Готовність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії з сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб (ЕГ і КГ до і після експерименту)

Рівні сформованості	Констатувальний етап експерименту				Контрольний етап експерименту			
	Експериментальна група (n=266 осіб)		Контрольна група (n=239 осіб)		Експериментальна група (n=266 осіб)		Контрольна група (n=239 осіб)	
	%	Осіб	%	осіб	%	осіб	%	Осіб
високий	15,4	41	14,2	34	33,5	89	15,9	38
середній	46,6	124	44,8	107	48,1	128	45,6	109
низький	38,0	101	41,0	98	18,4	49	38,5	92

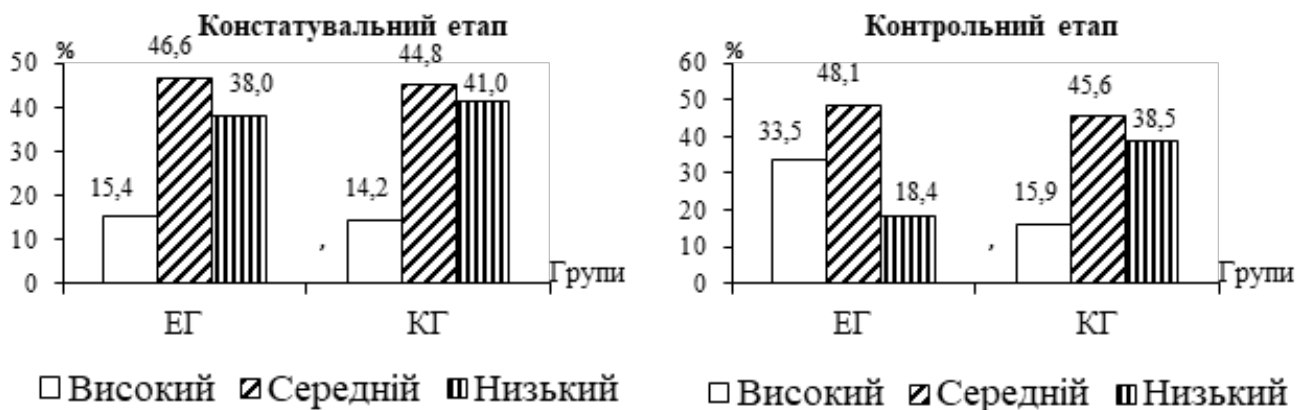

Рис. 1. Готовність майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії з сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб (ЕГ і КГ до і після експерименту)

Перевірку ефективності розробленої нами системи формування готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до педагогічної взаємодії з сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб здійснювали на контрольному етапі експерименту шляхом порівняння та аналізу одержаних даних ЕГ і КГ (табл. 1, рис. 1).

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі вищезначеного дійшли до висновку про те, що формувальний етап експерименту забезпечив очікувану нами ефективність за умови залучення майбутніх педа-

гогів ЗДО в усі види професійної педагогічної освіти: формальну, неформальну, інформальну.

Оптимальними формами та методами формування означеної готовності майбутніх фахівців є лекція-презентація, лекція-бесіда, семінари-практикуми, розв'язання проблемних ситуацій, педагогічні тренінги та ін. Саме вони спрямовані на творчу індивідуальність, особистісний потенціал педагогів, максимально готових до педагогічної взаємодії з сім'ями дітей внутрішньо переміщених осіб, здатних швидко включатись в інноваційні процеси та бути успішним в професійній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Взаємодія ДНЗ та сім'ї : навчально-методичний посібник / уклад. О.А. Рудік, І. В. Молодушкіна. Харків : Основа, 2013. 222 с.
2. Галицька Т. В. Взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною: сучасні підходи. *Дошкільний навчальний заклад*. 2018. № 11. С. 11–13.
3. Горбенко Н. А., Взаємодія закладів дошкільної освіти з батьками – співпраця заради майбутнього. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/717784/1/pdf>
4. Закон України «Про освіту» URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
5. Калашнікова Л. М., Жерновникова О. А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
6. Крутій К. Взаємодія з батьками та взаємовідносини з дітьми. 1111 запитань до професора. Запоріжжя, 2012. С. 224–275.

7. Прийма С. М., Аніщенко О. В. Формальна освіта. Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Формальна освіта](https://vue.gov.ua/Формальна_освіта).
8. Семенова Н., Лаврів Х., Бондарчук Д. Взаємодія дошкільного навчального закладу і сім'ї у вихованні особистості дитини дошкільного віку як психолого-педагогічна проблема. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 2. С. 19–29.
9. Стадник Н. В., Волинець Ю. О. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до партнерської взаємодії з батьками вихованців. URL: <https://www.narodnaosvita>.
10. Шепеленко Т., Пінська О. Психолого-педагогічні умови формування готовності студентів до творчої професійно-педагогічної діяльності. URL: journal.kdpu.edu.ua.

REFERENCES:

1. Vzaiemodii DNZ ta simi (2013) [Interaction between schools and families] / uklad. O.A. Rudik, I. V. Molodushkina. Kharkiv : Osнова, 222 p. (in Ukrainian)
2. Halytska T. V.(2018) Vzaiemodiiia zakladu doshkilnoi osvity z rodynoiu: suchasni pidkhody [Interaction of preschool education institution with family: modern approaches]. P. 11–13. (in Ukrainian)
3. Horbenko N. A., Vzaiemodiiia zakladiv doshkilnoi osvity z batkamy – spivpratsia zarady maibutnoho [Interaction of preschool institutions with parents – cooperation for the future]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/717784/1/pdf>. (in Ukrainian)
4. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»]. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>. (in Ukrainian)
5. Kalashnikova L. M., Zhernovnykova O. A. (2016) Pedahohika vyshchoi shkoly u skhemakh i tablytsiakh [Higher school pedagogy in diagrams and tables]. Kharkiv, 260 p. (in Ukrainian)
6. Krutii K. (2012) Vzaiemodiiia z batkamy ta vzaiemovidnosyny z ditmy [Interaction with parents and relationships with children]. Zaporizhzhia, 2012. P. 224–275. (in Ukrainian)
7. Pryima S. M., Anishchenko O. V. Formalna osvita. Velyka ukrainska entsyklopediia. [Formal education.]. URL: [https://vue.gov.ua/Formalna osvita](https://vue.gov.ua/Formalna_osvita). (in Ukrainian)
8. Semenova N., Lavriv Kh., Bondarchuk D. (2017) Vzaiemodiiia doshkilnoho navchalnoho zakladu i simi u vykhovanni osobystosti dytyny doshkilnoho viku yak psykhologo-pedahohichna problema [Interaction of preschool educational institution and family in education of personality of child of preschool age as psychological and pedagogical problem]. P. 19–29. (in Ukrainian)
9. Stadnik N. V., Volynets Yu. O. Pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity do partnerskoi vzaiemodii z batkamy vykhovantsiv [Preparation of future specialists of preschool education for partnership interaction with parents of pupils]. URL: <https://www.narodnaosvita>. (in Ukrainian)
10. Shepelenko T., Pinska O. Psykhologo-pedahohichni umovy formuvannia hotovnosti studentiv do tvorchoi profesiino-pedahohichnoi diialnosti [Psychological and pedagogical conditions for the formation of students' readiness for creative professional and pedagogical activities]. URL: journal.kdpu.edu.ua. (in Ukrainian)